פינחס[ב]

א. בתחלת פרשת הקרבנות בפרשתנו[1] מעתיק רש"י את התיבות "צו את בנ"י" ומפרש: מה אמור למעלה[2] יפקוד ה'. אמר לו הקב"ה עד שאתה מצוני על בני צוה את בני עלי. משל כו' (כדלקמן ס"ב).

וצלה"ב: מה קשה לרש"י בתיבות "צו את בנ"י" שהוצרך לפרשם? ואי משום תיבת צו — הרי כבר פירשה רש"י בר"פ צו ובהדגשה: אין צו אלא ל' זירוז מיד ולדורות — היינו שבכ"מ אין פי' אחר ל"צו"[3]?

יש מפרשים[4] דרש"י בא לבאר הסמיכות דפרשה זו לפרשה הקודמת "יפקוד ה'". וזוהי כוונת רש"י במ"ש "מה אמור למעלה יפקוד ה'", כלומר: מהו הקשר בין פרשתנו להאמור ל־מעלה "יפקוד ה'"? ומתרץ "אמר לו הקב"ה כו'".

אבל קשה לפרש כן ברש"י, כי:

א) סגנון רש"י בכיו"ב — כשבא לפרש סמיכות פרשיות — הוא "למה נסמכה כו'", וכלשונו בפרשה זו עצמה עה"פ[5] "עלה אל הר העברים" — "למה נסמכה לכאן כו'"; בר"פ שלח: "למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים כו'"; בר"פ בהעלותך: "למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים כו'". ועוד.

ב) סמיכות הפרשיות בנדו"ד — מובנת היא בפשטות: כיון שע"ע (סוף מ' שנה במדבר) לא נאמרה עדיין פרשת הקרבנות, מוכרח הקב"ה לצוותם ע"ז עתה, קודם התחלת משנה תורה ("אשר דבר משה"), דאם לא עכשיו אימתי[6]?

גם אין לפרש דקשה לרש"י כפל הלשון "צו גו' ואמרת אליהם" — אשר חד מהם לכאורה מיותר, כי:

א) אז הו"ל לרש"י להעתיק מהכתוב קודם לפירושו (או — בפירושו[7]) גם "ואמרת (אליהם)" (כי עי"ז נתעוררה הקושיא).

ב) לקמן בפ' מסעי[8] (בשייכות לגבולות הארץ) נאמר ג"כ "צו את בנ"י ואמרת אליהם" ולא פרש"י מידי[9].

ג) בכלל נאמר בתורה עוד פעמים

---

1) כח, ב.
2) כז, טז.
3) במשכיל לדוד כתב: "ק"ל אמאי כתיבה בל' ציוי ולא בל' דבור כו'" — אבל אינו מובן, דהא בפשטות נאמר "צו" כאן ללמד שהציוי הוא "מיד ולדורות", וכמפורש בפרש"י לאח"ז (פסוק ד): וכאן צוה לדורות.
4) רא"מ, רע"ב, דבק טוב. וכ"ה בפס"ז כאן: למה נסמכה פ' יפקוד ה' לפ' ה־קרבנות כו'.
5) כז, יב.
6) ואף שעדיין יקשה למה לא נאמרה לעיל בפ' קרבנות דפ' אמור — הרי גם לפרש"י אינו מתורץ (דוחק גדול לומר שהקב"ה לא ציוום על פ' קרבנות זו לעיל בפ' אמור בכדי לענות על בקשת משה "יפקוד ה'" — "עד שאתה מצוני כו'"!).
7) ראה רש"י ר"פ אמור.
8) לה, ב.
9) והרי שם אין שייך לפרש כפרש"י כאן.

רבות [10] "דבר אל בנ"י ואמרת אליהם" ולא פרש"י כפל הלשון.

ומוכרח לומר כי ע"ד הפשט אי"ז קושיא, וכפל הלשון הוא לחיזוק הציווי וכיו"ב.

ב. רש"י ממשיך בפירושו: משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם והיתה מפקדת לבעלה על בני' וכו' כדאי' בספרי [11].

ואינו מובן:

מה ניתוסף בהבנת הכתוב (והנמשל "עד שאתה מצוני על בני כו' ") ע"י משל זה?

ולכאורה אדרבה, הנמשל מובן יותר מהמשל:

א) בקשת משה מאת הקב"ה "יפקוד ה' גו' איש על העדה", מובנת ומוכרחת היא, שהרי מדובר במינוי מנהיג כל עם ישראל "שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו" [12]; ואילו בהמשל המדובר הוא בבני' של בת מלך, (א) שהם מתי מספר (ב) שהם בנים — ואינו מוכרח (כ"כ — עכ"פ) שיהי' האב זקוק שיפקדו לו על בניו.

ב) מאמר הקב"ה למשה "צוה את בני עלי" מובן, שהרי עברו בנ"י על ציווי ה' וינסו אותו כמ"פ במדבר, ויש צורך להזהירם על כך; אבל בהמשל, למה תיסק אדעתא שהבנים ישכחו על אביהם, ומוכרח לצוותם ע"ז?

ג. גם יש להבין הדיוקים בפרש"י בהביאו המשל:

א) רש"י מעתיק מדברי הספרי "משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם והיתה מפקדת לבעלה על בני' כו' " ומוסיף "כדאיתא בסיפרי". וממ"נ: אם כוונתו לציין מקור המשל ועל הלומד לעיין בפנים המקור, הו"ל לקצר ולומר: משל לבת מלך כו' כדאיתא בספרי; ואם ברצונו להודיע תוכנו של המשל — הו"ל להעתיקו בשלימותו, ולא להביא רק פרטים אחדים מהמשל.

ועכצ"ל כי פרטים אלה שרש"י מעתיקם הם עיקר בהבנת פירושו — משא"כ השאר. וצלה"ב: מהו העיקר שבזה?

ב) מקורו של המשל הוא (כדברי רש"י) בספרי, אבל שם איתא: (א) משל כו' למלך (ב) שהיתה אשתו (ולא "בת מלך") כו'; ואילו רש"י משנה וכותב: (א) משל לבת מלך (ב) שהיתה מפקדת בעלה (סתם — לא "מלך").

והנה, אף שבודאי מצא רש"י גירסא כזו בספרי (שהרי כותב "כדאיתא בספרי"), מ"מ אינו מובן: למה בחר בגירסא זו, ולא נקט גירסא הרווחת (כנראה מזה שהיא באה בספרים שלנו)?

ובפרט שאדרבא — להנמשל (הקב"ה) מתאים דוקא משל דמלך.

ועכצ"ל שדוקא גירסא זו מתאימה לפשט"מ — דרך פרש"י. וצלה"ב זה.

---

10) כמצויין בקונקורדנציא — בחומש ויקרא: א, ב. יח, ב. כג, ב. י, כה, ב. כז, ב. בחומש במדבר: ה, יב. ו, ב. טו, ב. יח, לח. לג, נא. לה, י.

11) עה"פ.

12) פרש"י עה"פ (כז, טו).

ג) דובר כמ"פ, דכשרש"י מציין[13] מקור לפירושו (ובפרט כשאינו סותם דבריו "רבותינו" וכיו"ב, כ"א מפרטו — כבנדו"ד "סיפרי"), ה"ז בכדי לשלול מאמר דומה הנמצא במק"א אבל אינו מתאים לפירושו בפשש"מ (או שהעיון בהמקור יתרץ קושיא שתתעורר אצל תלמיד ממולח).

ובנדו"ד: מה בא רש"י (לרמז ו)לבאר ע"י הוספת ציון המקור "כדאי' ב־ספרי"?

והנה בתנחומא[14] מביא ג"כ משל דומה בנדו"ד. וז"ל: מלה"ד למלך שנשא אשה והי' לה שושבין, כ"ז ש־המלך כועס על אשתו השושבין מפייס כו', בא השושבין למות התחיל מבקש מן המלך א"ל בבקשה ממך תן דעתך על אשתך, א"ל המלך מה אתה מצוני על אשתי צו את אשתי עלי כו'.

לפי"ז מקום לומר, דמשל זה שב־תנחומא — בא רש"י לשלול בכתבו "כדאי' בספרי"[15] — אמנם הא גופא בעי ביאור: במה מתאים המשל שב־פרש"י יותר ממשל ה"שושבין" שב־תנחומא?

ד. והביאור בכ"ז:

תיבת "צו" כבר פירשה רש"י, כנ"ל, ד"אין צו אלא לשון זירוז". ומזה מובן, דהלשון "צו" לא תתכן אלא לאלה המתעסקים בפועל בקיום הציווי — שהם הצריכים זירוז כו'.

ולפי"ז קשה בכתוב דילן: תוכן הפרשה הוא הציווי להקריב קרבנות ה' במועדם, שהוא דבר הנעשה ע"י הכהנים — וכאן נאמר "צו את בנ"י", ולא "צו את אהרן ואת בניו" (וכמש"נ בר"פ צו)[16], שהם המתעסקים בהקרבת הקרבנות?

ולתרץ קושיא זו מעתיק רש"י "צו את בנ"י" ומפרש: "מה אמור למעלה יפקוד ה'. א"ל הקב"ה עד שאתה מצוני על בני צוה את בני עלי". והיינו, דפירוש "צו את בנ"י" בנדו"ד הוא (לאו דוקא על הקרבת הקרבנות "מיד ולדורות", אלא) זירוז כללי לכל יש־ראל על הקב"ה (קודם מיתתו של משה), כמענה (בסמיכות) לדברי משה "יפקוד ה' ".

ולכן נאמר: א) לשון "צו" — כשם שמשה "מצוני על בני" בציווי ("יפקוד ה'"), כך ענה הקב"ה למשה "צוה את בני עלי". ב) "את בנ"י" (ולא רק "אהרן ובניו") — כשם שביקש משה "יפקוד ה'" על "בני", שבזה כל בנ"י

---

13) שאינו מוכרח כלל. ראה בפרשתנו — לעיל (כו, יב. וכן שם, יג): משל כו' — בלי ציון המקור — אף ששניהם "אית בספרי" כאן.

14) עה"פ "יפקוד ה'".

15) וי"ל ש(בדא"ג) נשלל בזה גם ה־משל "(למה"ד) לאשתו של מלך כו'" שב־שהש"ר עה"פ (א, י) "צוארך בחרוזים" (בסופו) — שתוכנו כהמשל שבספרי כנ"ל סתנו. ואפילו את"ל שגם שם ה' לפני רש"י גירסא אחרת ("בת מלך" ו"בעלה") כבספרי — מובן זה דמציין להספרי ולא לשהש"ר, כי: 1) הספרי הוא על אתר 2) קודם לשהש"ר (בזמן האמוראים). 3) ההכרח לפירושו הוא מפירוש "צו" כדלקמן בפנים, ולכן מציין להספרי דשם מובא תוכן הפי' דתיבת "צו" — "ציוני מיד כו' ול־דורות", משא"כ בשהש"ר.

16) ודוחק לומר שקאי רק על (הפרט ד)"תשמרו" כפרש"י: שיהיו כהנים לוים וישראל כו'. ועוד דא"כ הו"ל ללמוד לויים וישראל ממש"נ לפני זה "את בנ"י".

שווין, כך ענה הקב"ה למשה "צוה את בני עלי" — ציווי בכלל. ג) אח"כ מוסיף שציווי זה אינו רק "שימת לב" (זכירה) על הקב"ה, כ"א "ואמרת אליהם את קרבני גו'" — הציווי צריך להביא לידי מעשה. ומובן שגם המעשה צ"ל נוגע לכל ישראל (פעולת הקרבנות, שעל ידם נעשה "ריח ניחוח" — "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני" [17]).

ה. אמנם לפירוש זה — קשה:

א) דברי משה ("יפקוד ה'") נאמרו להקב"ה בציווי — "מצוני על בני" (ולכן ענה אותו הקב"ה "צו את בנ"י", כנ"ל) — איך יתכן שמשה ידבר להקב"ה בלשון כזו?

ב) בקשת משה "יפקוד ה'" היא דבר המוכרח לקיום עם בנ"י, וכמפורש "ולא תהי' עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה" [18]; ואילו מענה הקב"ה "צוה את בנ" להקריב קרבנות כו', תכליתו שיהי' "ריח ניחוח" — "נחת רוח לפני כו'" —

ותמוה ביותר: האם ה"נחת רוח לפני כו'" (שע"י הקרבת הקרבנות) מוכרחת יותר מ"יפקוד ה' גו' איש על העדה", עד שהקב"ה בא בטענה למשה "עד שאתה מצוני על בני — צוה את בני עלי"?!

ומתרץ רש"י כ"ז ע"י "משל מבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם והיתה מפקדת לבעלה על בני וכו'" — ע"י משל זה [דמשה נמשל ל"בת מלך" (בעת ש"נפטרת מן העולם" ובענין ש"מפקדת על בני'"), והקב"ה — "בעלה" (סתם)] מובן כל הנ"ל [ולכן מסיים רש"י "כדאי' בספרי" לשלול המשל שבתנחומא, כנ"ל ס"ג].

ו. והביאור — בהמשל:

א) האשה, בהיותה "בת מלך", תו־בעת היא בתקיפות מ"בעלה" (סתם) שאינו מלך, אבל רק (א) כש"נפטרת מן העולם", (ב) כש"מפקדת על בני'": כל ימי נישואי' — הרי בכל אשה נאמר [19] "והוא ימשל בך" שהיא כפופה ובטלה ל"בעלה". אבל כשבא הזמן: 1) ש"נפטרת מן העולם", 2) שמוכרחת לפקד "לבעלה (סתם) על בני'" ועוד שהם נכדי המלך, הרי אז חוזר וניעור התוקף של "בת מלך".

ב) הבעל מבקש שאשתו תצוה את בניו עליו ובלשון של "צו" וזירוז: כיון שהוא "בעלה" סתם ולא מלך, יש מקום לחשש שהבנים נכדי מלך "ינהגו בי מנהג בזיון כו'" [20], ולכן נחוץ ששתו (שהיא "בת המלך") תזרזם ותזהירם על כך.

ג) הטענה היא "עד שאת מפקדתני כו' פקדי בני עלי כו'": בשלמא אם הי' מלך, הנה גם אם בניו לא ינהגו בו כבוד — אינו זקוק (כ"כ) להם, כי מלך הוא ויש לו שרים ועבדים וכו'; אבל מאחר שהוא "בעל" סתם, אין לו אלא בניו לבד, ואם הם לא ינהגו בו כבוד כו' הרי כו'.

ועד"ז הוא בהנמשל:

א) בענין בקשת משה "יפקוד ה'

17) פסוק ח ובפרש"י.
18) כז, יז.
19) בראשית ג, טז.
20) לשון הספרי כאן.

גו' איש על העדה אשר יצא לפניהם גו' יבא לפניהם גו' יוציאם גו' יביאם ולא תהי' גו' כצאן אשר אין להם רועה" — בדבר זה הוי משה — רועה ישראל — ואשר אמר בתוקף [21] "ועתה אם תשא חטאתם הרי טוב איני אומר לך מחני ואם אין מחני" ועוד כיו"ב — בתוקף גדול דוגמת "בת מלך" שנישאה ל"בעל" סתם — הקב"ה כביכול.

וכשבאה עת פטירתו, בשעה שהי' צריך למסור צאן מרעיתו לרועה ש־ימלא מקומו בהנהגת בנ"י — "בני בכורי ישראל" [22] ו"ממלכת כהנים (שרים)" [23] — תבע (מ"בעלה") מאת הקב"ה בתוקף של "בת מלך".

ב) לגבי בנ"י ש(חלק מהם) עברו על ציווי הקב"ה כמ"פ, הרי הקב"ה אצלם בדוגמת "בעלה" סתם, ולכן צריך שמשה רבינו — ה"בת מלך" — יצווה (בדיבור של זירוז [24] ע"ז ("צו את בנ"י").

ג) הקב"ה הוא כביכול, כמו ("בעלה" — ולא מלך) "אב", הזקוק לבניו ללחם. ובמילא מובן, כי "צו את בני עלי" ה"ז דבר המוכרח, כביכול לו יתי' — וכמפורש בהמשך הכתוב: "את קרבני לחמי גו'", שהקרבנות הם לחמו ומזונו, דבר הכרחי, של הקב"ה כביכול [25].

ז. ומזה הוראה נפלאה בעבודת ה':

הקשר [26] שבין הקב"ה לנש"י הוא, כביכול, ע"ד הקשר שבין אב לבן וכמש"נ [27]: בנים אתם להא' — רק אתם (למע' מבחי' מלך [28]); אין שם אלא הקב"ה ונש"י בלבד, "יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך" [29].

וקשר זה בין הקב"ה לנש"י הו"ע תמידי ונצחי שאין בו שינויים; ולכן גם הקרבן שבשייכות לזה — קרבן תמיד, מדי יום ביומו, ופועל ה"נח"ך לפני (הקב"ה) כו' ", וזהו, כביכול, "לחמי" של הקב"ה.

ו"תפלות במקום תמידין תקנום" [30], דאם יעלה בלבו של אדם המתפלל: מהי החשיבות הגדולה כ"כ של עבודת

---

21) תשא (לב, לב) ובפרש"י.
22) שמות ד, כב.
23) יתרו יט, ו ובפרש"י.
24) ע"ד המבואר בתניא (ספכ"ט) לענין המרגלים שמתחלה "לא האמינו ביכולת ה'", וע"י "שאמר להם (משרע"ה) איך שקצף ה' עליהם . . וכששמעו דברים קשים אלו נכנע ונשבר לבם . . וישראל עצמן הם מאמינים כו'", עי"ש.
25) כ"ה גם בפשש"מ, כדמוכח מזה ד־"לחמי" פרש"י — "אלו אימורין כו'" ותו לא. ואף שכבר פירש (ויקרא ג, יא) "לחם אשה להי' — לחמו של אש לשם גבוה" — הרי שאני בנדו"ד שנאמר "לחמי" — והוא ע"ד מש"נ (אמור כא, יז) "לחם אלקיו" ופרש"י "מאכל אלקיו כו' " (ולא של האש).
ע"ד החסידות: ראה לקו"ש חי"ב ע' 18 ובהנסמן בהערה 43 שם.
26) ראה זח"ג (עג, א): תלת קשרין כו'.
27) ראה יד, א.
28) "דאין מלך בלא עם . . נפרדים וזרים ורחוקים . . אפי' הי' לו בנים רבים במאד לא שייך שם מלוכה עליהם" (שע־היוה"א רפ"ז).
29) משלי ה, יז. וע"ד מש"כ בזהר (ח"ג לב, א): לא אשתכחי במלכא אלא ישראל בלחודוהי. וראה סד"ה ביום השמע"צ (הא' — המשך תרס"ו). ד"ה ביום השמע"צ ה'שי"ת. ועוד.
30) ברכות כו, ב.

התפלה שלי, ומדי יום ביומו, ומהו הרעש אם יחסר, ח"ו, א' מהתפלות ביום פשוט דימות החול?

על זה באה המענה וההוראה מפירוש רש"י דילן: הקב"ה ביקש צווה את בני עלי שישמרו להקריב במועדו שנים ליום תמיד (ותפלות — באות במקומן) ואומר ע"ז "לחמי" ושזהו חשוב עוד יותר מיפקוד רועה לכל בנ"י. ומובן שכן הוא בכל יום תמיד — בימים המיוחדים שבשנה וביום פשוט בימות החול — ובכל יום ויום נעשה ע"י תפלת כאו"א "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני".

(משיחת ש"פ פינחס, תשל"א)